

تحلیل ژئوپلیتیکی روابط مصر و رواندا؛ مشارکتی استراتژیک و جاه‌طلبی سیاسی

۱. مجید رسولی* : استادیار گروه ژئوپلیتیک مرکز مطالعات آفریقا، دانشگاه تربیت مدرس، ایران، تهران. پست الکترونیک: m.rasouli@modares.ac.ir (نویسنده مسئول)

۲. اباذر بینانیان: دانش آموزخته دکتری تخصصی رشته جغرافیای سیاسی، دانشگاه تربیت مدرس، ایران، تهران

چکیده

روابط سیاسی میان جمهوری عربی مصر و رواندا ریشه‌های تاریخی عمیقی دارد که به دوران اولیه استقلال رواندا بازمی‌گردد. این پیوند نه تنها بر اساس حسن همجواری در قاره آفریقا بلکه بر اساس تعهد مشترک به اصول عدم تعهد و توسعه منطقه‌ای بنا شده است. بنابراین هدف این پژوهش، تبیین و تحلیل مکانیسم‌های استراتژیک مورد استفاده مصر و رواندا برای تبدیل تعاملات دوجانبه به یک اهرم نفوذ ژئوپلیتیکی پایدار در ساختار منطقه‌ای آفریقا است. این هدف شامل شناسایی گذار از دیپلماسی سنتی به مدل قدرت نرم توسعه‌محور از طریق فعال‌سازی کانال‌های اقتصادی و فنی است. سوال اصلی بدین صورت مطرح می‌گردد که چگونه مصر و رواندا توانسته‌اند با بهره‌گیری از استراتژی ترکیبی قدرت نرم و نهادهای ساز و ابستگی متقابل پیچیده از طریق کانال‌های تجاری و فنی، مشارکت استراتژیک خود را تثبیت کرده و این امر به پیشبرد جاه‌طلبی‌های سیاسی و منطقه‌ای هر دو کشور کمک کرده است؟ یافته‌های تحقیق نشان داد روابط دوجانبه میان مصر و رواندا، یک الگوی بارز از دیپلماسی جنوب-جنوب را به نمایش می‌گذارد که هدف اصلی آن تقویت جایگاه منطقه‌ای مصر از طریق ابزارهای غیرنظامی و اقتصادی است. این مشارکت، به جای تکیه بر مکانیسم‌های سنتی موازنه قدرت، بر اساس استراتژی ترکیبی قدرت نرم و توسعه وابستگی متقابل پیچیده بنا شده است. مصر و رواندا با تمرکز بر انتقال تخصص‌های فنی (مانند مدیریت مناطق آزاد و تفاهم‌نامه‌های دارویی) و تسهیل حضور فعال بازیگران غیردولتی تجاری، نفوذ خود را از سطح عالی سیاسی به لایه‌های عمیق‌تر ساختار اقتصادی منطقه گسترش داده‌اند. علی‌رغم شکاف اولیه میان حجم تجارت و پتانسیل سیاسی، پیگیری‌های مستمر در سطوح وزرا و دیپلماتیک، موانع تجاری را برطرف کرده و بر پلتفرم‌های منطقه‌ای مانند بازار مشترک کشورهای شرق و جنوب آفریقا (کومسا) تأکید نموده‌اند. در نهایت، این روابط نشان می‌دهد که چگونه نفوذ منطقه‌ای یک قدرت بزرگ (مصر) می‌تواند از طریق مهندسی نفوذ نرم و نهادهای ساز و ابستگی متقاطع، با موفقیت اهداف ژئوپلیتیکی بلندمدت خود را پیش ببرد، در حالی که شریک کوچک‌تر (رواندا) از مزایای این ادغام اقتصادی بهره‌مند می‌شود.

واژگان کلیدی: مصر، رواندا، قدرت نرم، توسعه وابستگی متقابل پیچیده، مشارکت استراتژیک و جاه‌طلبی سیاسی.

شیوه استناددهی: رسولی، مجید، و بینانیان، اباذر. (۱۴۰۲). تحلیل ژئوپلیتیکی روابط مصر و رواندا؛ مشارکتی استراتژیک و جاه‌طلبی سیاسی. پژوهش‌های تطبیقی فقه، حقوق و سیاست، ۱۳۰-۱۴۸، (۱)۵.

© ۱۴۰۲ تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است. انتشار این مقاله به‌صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی (CC BY-NC 4.0) صورت گرفته است.

دریافت شده در تاریخ ۲۲ فروردین ۱۴۰۲

اصلاح شده در تاریخ ۳ خرداد ۱۴۰۲

پذیرفته شده در تاریخ ۷ خرداد ۱۴۰۲

منتشر شده در تاریخ ۱۰ خرداد ۱۴۰۲

در دهه‌های اخیر، پویایی‌های ژئوپلیتیکی در آفریقا به گونه‌ای دگرگون شده‌اند که بسیاری از روابط دوجانبه در قاره، شکل مشارکت‌های استراتژیک توسعه‌محور به خود گرفته‌اند؛ روابطی که در آن قدرت سیاسی، بیش از آنکه بر پایه سلطه یا مداخله نظامی تعریف شود، بر ظرفیت‌های اقتصادی، فناوریانه و نهادی استوار است. در این چارچوب، روابط مصر و رواندا یکی از نمونه‌های شاخص این تحول محسوب می‌شود؛ رابطه‌ای که در هم‌تنیدگی منافع ملی با اهداف کلان قاره‌ای، به نمادی از جاه‌طلبی سیاسی در قالب همکاری چندوجهی بدل شده است. مصر به عنوان یکی از بازیگران تاریخی و تأثیرگذار شمال آفریقا، در پی بازتعریف نقش خود در جنوب قاره و حوزه نیل است، در حالی که رواندا با الگویی از بازسازی اقتصادی و حکمرانی اثربخش، به دنبال تثبیت هویتی نوین به عنوان نقطه توازن میان توسعه، نوآوری و ثبات منطقه‌ای است. در واقع روابط مصر و رواندا یکی از برجسته‌ترین جنبه‌های تعامل سیاسی متقابل در قاره آفریقا است و همچنین از اهمیت ژئوپلیتیکی ویژه‌ای برخوردار است؛ بنابراین باید بیان نمود که تعامل میان این دو کشور، نه صرفاً تلاشی برای تعمیق روابط دیپلماتیک، بلکه راهبردی هدفمند برای گسترش نفوذ و مشروعیت منطقه‌ای به شمار می‌آید. پیوندهای فنی، همکاری در حوزه‌های بهداشت، آموزش، کشاورزی و فناوری اطلاعات، و مشارکت در ابتکارات قاره‌ای نظیر اتحادیه آفریقا، جلوه‌هایی از این رویکرد نوین هستند. به بیان دیگر، روابط مصر و رواندا تجلی نوعی دیپلماسی هم‌افزا است که از تقابل تاریخی قدرت‌ها عبور کرده و بر همگرایی منافع، وابستگی متقابل و ساختن هویتی نوین برای آفریقا متمرکز شده است. از این منظر، مطالعه این روابط نه تنها بازتابی از بازآرایی قدرت در آفریقا است، بلکه به درک چگونگی ترکیب جاه‌طلبی سیاسی با اهداف توسعه‌محور و مشروعیت نرم در سیاست خارجی دولت‌های آفریقایی کمک می‌کند.

مبانی نظری تحقیق

نظریه قدرت نرم

مفهوم قدرت نرم برای اولین بار توسط جوزف نای، دانشمند علوم سیاسی آمریکایی، مطرح شد و اکنون به بخشی جدایی‌ناپذیر از ادبیات سیاست بین‌الملل تبدیل شده است (Sevin, 2025). نارضایتی جوزف نای از الگوی واقع‌گرایی روابط بین‌الملل، او را به سمت توسعه این نظریه سوق داد (Nye, 2006). به گفته او، واقع‌گرایی بیش از حد بر قدرت سخت تأکید دارد، در حالی که امروزه فرهنگ، حس ارزش‌ها و سیاست‌های خارجی در برخورد با روابط بین‌الملل اهمیت بیشتری پیدا کرده‌اند (Lin, 2017, Bakalov, 2019). می‌توان بیان نمود نظریه قدرت نرم، تحلیل و محصول سیاست‌های خارجی ایالات متحده برای مقابله با نفوذ اتحاد جماهیر شوروی در طول جنگ سرد است. نای قدرت نرم را به عنوان «توانایی دولت برای تأثیرگذاری بر دیگران برای دستیابی به نتایجی که فرد می‌خواهد از طریق رضایت به جای اجبار» تعریف کرده است (Gauttam, 2024). به همین ترتیب، ویلسون (۲۰۰۸) نیز قدرت نرم را به عنوان «ظرفیت ترغیب دیگران به انجام آنچه فرد می‌خواهد» تعریف کرد. بسیاری از محققان دیگر (Chong, 2005) که قدرت نرم را پس از ۱۱ سپتامبر مطالعه کرده بودند، استدلال کرده‌اند که قدرت نرم نتیجه نفوذ رفتاری است. به گفته نای، برخلاف قدرت سخت که می‌توان آن را به عنوان توانایی استفاده از هویج و چماق قدرت نظامی و اقتصادی برای وادار کردن دیگران به پیروی از اراده خود تعریف کرد، قدرت نرم از جذابیت ناشی می‌شود. او خاطرنشان کرد: «هر دو قدرت سخت و نرم مهم هستند، اما جذابیت بسیار ارزان‌تر از اجبار و دارایی است که باید پرورش داده شود» (Nye, 1990). نای رویکردی را اتخاذ می‌کند که می‌توان آن را

رویکردی «استراتژیک» به قدرت دانست. در این راستا، نای از ادعای لوکس (۲۰۰۵) پیروی می‌کند که می‌گوید اگرچه نتایج موفقیت‌آمیز قدرت چیزی است که بازیگران در نهایت به دنبال آن هستند، اما تحقق چنین نتایجی را باید تنها به عنوان یک «پتانسیل»، نه یک واقعیت در واقع پتانسیلی که ممکن است هرگز به واقعیت تبدیل نشود» در نظر گرفت. انجام این کار منجر به برخورد با قدرت به عنوان یک ظرفیت صرف می‌شود یعنی به عنوان ظرفیت یک بازیگر «برای ایجاد یا دریافت هرگونه تغییر، یا مقاومت در برابر آن» (Brannagan, 2025).

تحلیل همکاری مصر و رواندا بر اساس نظریه قدرت نرم جوزف نای نشان می‌دهد که این مشارکت به‌شدت بر پایه منابع جاذبه و نفوذ فرهنگی، ارزشی و سیاسی استوار است. مصر با تکیه بر میراث تمدنی غنی، نفوذ فرهنگی ریشه‌دار در آفریقا (به‌ویژه از طریق نهادهایی چون الازهر و شبکه‌های رسانه‌ای منطقه‌ای)، و همچنین ارائه مدل‌های موفق در حوزه‌های زیرساختی و بهداشتی، تلاش می‌کند تا جاذبه خود را نزد نخبگان و عموم مردم رواندا افزایش دهد. این تلاش، مستقیماً با هدف تبدیل شدن به یک شریک قابل اعتماد و مرجعی فکری و فنی در قاره تعریف می‌شود؛ عاملی که نای آن را به‌عنوان هسته اصلی قدرت نرم می‌داند. بنابراین، هرگونه همکاری اقتصادی یا فنی، در واقع بستری برای نمایش شایستگی‌های مدیریتی و جذابیت مدل توسعه مصر است که به‌طور غیرمستقیم اهداف سیاسی و استراتژیک این کشور در نفوذ منطقه‌ای را تسهیل می‌کند. در مرحله دوم، رواندا نیز به‌طور متقابل، از طریق تقویت اعتبار خود در زمینه حکمرانی، ثبات سیاسی و جذب سرمایه‌گذاری‌های بین‌المللی، به این معادله قدرت نرم کمک می‌کند. در حالی که مصر قدرت نرم مبتنی بر میراث و فرهنگ ارائه می‌دهد، رواندا با الگوی قابلیت ارائه نتایج در حوزه توسعه، به اعتبار این همکاری می‌افزاید. این امر موجب می‌شود که همکاری دوجانبه نه یک رابطه ارباب و تبعه، بلکه یک تفاهم متقابل بر اساس احترام به توانمندی‌های یکدیگر شکل بگیرد. این نوع تعامل دوجانبه و مبتنی بر اعتبار، قدرت نرم هر دو کشور را تقویت کرده و به آن‌ها اجازه می‌دهد تا بدون استفاده از زور یا اجبار اقتصادی، اهداف ژئوپلیتیکی خود را در اکوسیستم پیچیده آفریقا پیش ببرند و به شکل مؤثرتری در صحنه بین‌المللی نقش‌آفرینی کنند.

نظریه وابستگی متقابل پیچیده

در زبان عامیانه، وابستگی به معنای حالتی است که نیروهای خارجی تعیین‌کننده یا به طور قابل توجهی بر آن تأثیر می‌گذارند. وابستگی متقابل در سیاست جهانی به موقعیت‌هایی اشاره دارد که با اثرات متقابل بین کشورها یا بین بازیگران در کشورهای مختلف مشخص می‌شوند. این اثرات اغلب ناشی از معاملات بین‌المللی جریان پول، کالا، مردم و پیام‌ها در سراسر مرزهای بین‌المللی است. چنین معاملاتی از زمان جنگ جهانی دوم به طور چشمگیری افزایش یافته است؛ (Keohane, 2011). در واقع در اواخر دهه ۱۹۷۰، نظریه وابستگی متقابل پیچیده در حال رواج یافتن بود؛ مکاتب فکری واقع‌گرا و نئولیبرال منجر به بحث جالبی بین آنها شد. در طول جنگ سرد، کشورهای مستقل جدید به دنبال پیشرفت اقتصادی و فناوری در کشور بودند؛ آنها از نزدیک حمایت غرب را زیر نظر داشتند (Bharti, 2023). نظریه وابستگی متقابل پیچیده، که در مطالعات روابط بین‌الملل معرفی شده، در حوزه‌های مختلفی به کار گرفته شده است. یکی از دلایل اصلی این است که سیاست جهانی در اواخر دوران جنگ سرد و پس از آن، سلطه نئولیبرالیسم را تجربه کرده است (Waseem, 2023). منطق اقتصادی پشت وابستگی متقابل پیچیده، از نظر عملیاتی شدن آن در موضوعات خاص، تأثیرگذارترین عامل بوده است. بررسی چگونگی به کارگیری این نظریه در مسائل و کشورهای خاص، ارزشمند است (Akkas, 2023).

2021). از سویی دیگر گازیوروسکی (۱۹۸۶) رابطه بین وابستگی متقابل اقتصادی و درگیری بین‌المللی را بررسی می‌کند. همانطور که از اصطلاحات مورد بحث می‌توان استنباط کرد، دو رویکرد اصلی روابط بین‌الملل (یعنی لیبرال و واقع‌گرا) در مطالعه او با هم مقایسه شده‌اند. این حال، این مطالعه همچنین شواهد بین‌ملی را از نظر روابط شرق و غرب ارائه می‌دهد. منسفیلد و پولین (۲۰۰۳) یک بازار اقتصادی به طور فزاینده وابسته به هم و رابطه آن با درگیری‌های سیاسی را بررسی می‌کنند (Root, 2020). با این حال، حتی مطالعات اخیر نیز انتشار درگیری و صلح را در این دنیای پیچیده وابستگی متقابل بررسی کرده‌اند (Dorussen, 2016).

تحلیل همکاری مصر و رواندا بر اساس نظریه وابستگی متقابل پیچیده که توسط کوهن و نای توسعه یافت، نشان می‌دهد که این رابطه به‌طور کامل با مفروضات این نظریه همخوانی دارد و از مدل سنتی روابط بین‌الملل مبتنی بر زور و امنیت فاصله گرفته است. اولاً، تنوع مسیرها و کم‌اهمیت شدن قدرت نظامی در این همکاری مشهود است؛ محور اصلی تعاملات بر حوزه‌های غیرامنیتی مانند توسعه اقتصادی، آموزش عالی، تبادلات فناوری، و پروژه‌های زیرساختی متمرکز است. این امر نشان می‌دهد که ابزارهای اصلی پیشبرد اهداف، توافقات فنی و شبکه‌های نهادی هستند و نه تهدید نظامی. مسئله آب نیل که در گذشته می‌توانست عاملی برای تنش باشد، اکنون به عاملی برای همکاری فنی و دیپلماتیک تبدیل شده است که هم‌ارز با دیگر مسائل توسعه‌ای اهمیت می‌یابد. ثانیاً، عدم وجود سلسله مراتب میان مسائل در این رابطه برجسته است؛ مسائل اقتصادی و توسعه‌ای که برای هر دو کشور حیاتی هستند، هم‌وزن مسائل امنیتی ژئوپلیتیکی تلقی شده و حتی ممکن است از آن‌ها مهم‌تر باشند. این بدان معناست که منافع کوتاه‌مدت یا بلندمدت توسعه‌ای بر ملاحظات امنیتی سنتی اولویت دارند. در نهایت، اهمیت عوامل غیردولتی و شبکه‌ای مشهود است؛ موفقیت همکاری وابسته به شبکه‌های متخصصان، دانشگاهیان، و بخش خصوصی است که فراتر از وزارتخانه‌های امور خارجه عمل می‌کنند و ساختار رابطه را از یک رابطه صرفاً بین‌دولتی به یک شبکه پیچیده و چندلایه تبدیل می‌نمایند. این امر به وابستگی متقابل دوسویه منجر شده است که در آن قطع همکاری برای هر یک از طرفین (مصر در نفوذ منطقه‌ای و رواندا در دستیابی به منابع توسعه‌ای) هزینه‌های سنگینی در پی خواهد داشت و همکاری را به بهترین استراتژی ممکن تبدیل می‌کند.

روش تحقیق

روش تحقیق در این پژوهش از نوع توصیفی-تحلیلی و با رویکرد کیفی است؛ زیرا محور اصلی، تحلیل داده‌های سیاسی و تبیین روندهای روابط دوجانبه می‌باشد. داده‌ها از طریق مطالعه اسنادی و تحلیل محتوای منابع رسمی گردآوری شده‌اند؛ از جمله بیانیه‌های دولت‌ها، توافق‌نامه‌های همکاری، گزارش‌های نهادهای بین‌المللی مانند اتحادیه آفریقا، بانک جهانی و UNDP، و همچنین اخبار رسانه‌های معتبر چون The New Times Rwanda و Al-Ahram از نظر نظری، پژوهش مبتنی بر چارچوب قدرت نرم در سیاست بین‌الملل برای تحلیل منافع قدرت، نظریه وابستگی متقابل برای تبیین همکاری‌های سودمند اقتصادی برای بررسی نقش رواندا به عنوان بازیگری رو به رشد در منطقه است. در نتیجه، انتظار می‌رود این مطالعه نشان دهد که روابط مصر و رواندا ترکیبی از اهداف توسعه‌ای و جاه‌طلبی سیاسی است؛ رابطه‌ای که نه صرفاً در پی منافع اقتصادی است و نه تنها بر مبنای سیاست سنتی قدرت، بلکه بازتابی از تلاش دو کشور برای تثبیت موقعیت خود در چارچوب جدیدی از همکاری‌های آفریقایی و حضور فعال در تصمیم‌سازی‌های قاره‌ای است.

یافته‌های تحقیق

ریشه‌های تاریخی روابط مصر و رواندا

روابط بین مصر و رواندا به دلایل ژئوپلیتیکی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، زیرا هر دو کشور از کشورهای حوزه نیل هستند. مصر یکی از کشورهای پایین دست است، در حالی که رواندا، واقع در فلات استوایی، دومین منبع نیل است. این دو کشور علاوه بر عضویت در چندین سازمان و گروه منطقه‌ای، از جمله کومسا، نپاد، اتحادیه آفریقا، ابتکار حوزه نیل، مشارکت آبی شرق آفریقا و منطقه تجارت آزاد قاره آفریقا، در صحنه‌های منطقه‌ای و بین‌المللی مشترکات و منافع متعددی دارند (نصر الدین، ۲۰۲۲). رواندا به عنوان یک قطب تجاری و نقطه اتصال با کشورهای همسایه خود عمل می‌کند. همچنین یکی از سریع‌ترین اقتصادهای نوظهور در حال رشد است که به دلیل دولت کارآمد و توانایی‌اش در کاهش فساد و تسهیل رویه‌های سرمایه‌گذاری، رتبه هفتم را در سطح جهانی دارد. در همین راستا، سال‌ها پیش یک سیستم دولت الکترونیکی را اجرا کرد. علاوه بر این، این کشور یکی از متعهدترین کشورهای آفریقایی به آموزش است و نرخ سوادآموزی آن بیش از ۷۰ درصد است. تلاش‌هایی برای ریشه‌کنی بی‌سوادی از طریق یک سیستم داوطلبانه در حال انجام است. رواندا یکی از موفق‌ترین کشورهای جنوب صحرای آفریقا محسوب می‌شود که در سه ماهه دوم سال ۲۰۱۹ به نرخ رشد اقتصادی ۱۲.۲ درصد دست یافت (عبد العلیم، ۲۰۲۵). مصر از اولین کشورهایی بود که استقلال رواندا را از حکومت بلژیک در سال ۱۹۶۲ به رسمیت شناخت و همچنین از اولین کشورهایی بود که در سال ۱۹۷۶ سفارت خود را در کیگالی، پایتخت، افتتاح کرد. با وجود جنگ داخلی رواندا در سال ۱۹۹۴، مصر تنها کشوری بود که سفارت خود را نسبت و یا هیئت دیپلماتیک خود را در طول جنگ خارج نکرد. رواندا یک هیئت دیپلماتیک مقیم در مصر دارد. در دسامبر ۱۹۹۹، سفارت رواندا در قاهره به دلیل مشکلات مالی تعطیل شد. پس از شرکت رئیس‌جمهور کاگامه در کنفرانس شرم الشیخ در مورد توسعه اقتصادی و حمایت از مصر، او تصمیم گرفت سفارت رواندا در قاهره را که به مدت ۱۵ سال بسته بود، بازگشایی کند (www.cairo24.com).

مصر نقش فعالی در برقراری امنیت و صلح در منطقه دریاچه‌های بزرگ ایفا کرد. اجلاس دریاچه‌های بزرگ که در نوامبر ۱۹۹۵ در قاهره برگزار شد، آغاز مثبتی برای دستیابی به آشتی ملی، ثبات و پایان جنگ‌های داخلی در این منطقه حیاتی بود. بر اساس اعلامیه این اجلاس، توافق‌نامه‌های تقسیم قدرت در رواندا و برونودی حاصل شد و تلاش‌های جدی برای رسیدگی به ریشه‌های جنگ‌های داخلی صورت گرفت. انقلاب‌های ۲۵ ژانویه ۲۰۱۱ و ۳۰ ژوئن ۲۰۱۶، نشان‌دهنده بازگشت مصر به ریشه‌های آفریقایی، تنظیم مجدد اولویت‌های سیاست خارجی و تلاش مجدد برای بازیابی نقش منطقه‌ای آن بود. سفر رئیس‌جمهور السیسی به رواندا در جریان شرکت در بیست و هفتمین اجلاس اتحادیه آفریقا که از ۱۶ تا ۱۸ ژوئیه ۲۰۱۶ در کیگالی برگزار شد، اولین سفر یک رهبر مصری به رواندا بود (سماح حسن، ۲۰۱۷). رئیس‌جمهور السیسی اولین رئیس دولتی بود که پس از پیروزی در انتخابات ریاست جمهوری رواندا برای سومین دوره، توسط پل کاگامه، رئیس‌جمهور رواندا، قبل از مراسم تحلیف رسمی‌اش، مورد استقبال قرار گرفت. رئیس‌جمهور السیسی نیز از اولین کسانی بود که پیروزی او را تبریک گفت. تصمیم هر دو کشور برای بازگشایی سفارتخانه‌هایشان، نشانه‌ای آشکار از تعهد آنها به هماهنگی مداوم و تقویت روابط دوجانبه است. کمیته مشترک مصر و رواندا در سپتامبر ۱۹۸۹ تأسیس شد. نشست دوجانبه کمیته مشترک مصر و رواندا از ۷ تا ۱۰ سپتامبر ۲۰۰۹ در قاهره به ریاست وزرای امور خارجه هر دو کشور برگزار شد. این نشست شاهد امضای ده توافقنامه همکاری در زمینه‌های مختلف از جمله همکاری اقتصادی و فنی، کشاورزی، گمرک، جوانان، توسعه صنعتی،

نفت و منابع معدنی، آموزش، بهداشت، همکاری علمی و فناوری و همکاری فرهنگی بود
(<https://www.ecofinagency.com>).

اهمیت استراتژیک مصر و رواندا

مصر و جمهوری رواندا توافق کردند که یک منطقه لجستیکی در خاک رواندا ایجاد کنند. دولت رواندا منطقه‌ای در نزدیکی مرز بین رواندا و تانزانیا را به عنوان یک کریدور لجستیکی استراتژیک آفریقایی-آفریقایی اختصاص داد که از بندر دارالسلام در تانزانیا شروع می‌شود. این کریدور شامل مناطق لجستیکی و بنادر خشک در هر دو کشور بود (<https://2u.pw/5U6znQ1q>). همچنین تفاهم‌نامه‌ای در زمینه حمل و نقل و زیرساخت‌ها امضا شد (<https://2u.pw/CUFZvHqC>) این توافق‌نامه در چارچوب استراتژی مصر برای تقویت حضور خود در آفریقا از طریق افزایش صادرات مصر به این قاره و همچنین تسهیل دسترسی شرکت‌ها و سرمایه‌گذاری‌های مصری به بازار رواندا قرار دارد. علاوه بر این، قراردادهایی برای تأمین تجهیزات پزشکی، به ویژه با راه‌اندازی فاز اول مرکز قلب مجدی یعقوب (رواندا-مصر) در کیگالی، نهایی شد. این امر رواندا را به عنوان یک مرکز منطقه‌ای برای درمان بیماران قلبی در مرکز و شرق آفریقا قرار خواهد داد. موقعیت جغرافیایی استراتژیک رواندا به عنوان یکی از کشورهای حوزه نیل که در فلات استوایی (دومین سرچشمه رود نیل) واقع شده است، به دلایل ژئوپلیتیکی اهمیت ویژه‌ای برای مصر قائل است، زیرا این کشور یکی از حوزه‌های اصلی امنیت ملی مصر در آفریقا را نشان می‌دهد. دو کشور همچنین در بخش‌هایی از جمله تجارت و مشارکت در پروژه‌های توسعه، مراقبت‌های بهداشتی و آموزش فنی، به ویژه مشترکات و منافع مشترک در سطوح منطقه‌ای و بین‌المللی، در چارچوب اهمیت رسیدگی به مشکلات قاره با ارائه راه‌حل‌های آفریقایی-آفریقایی از طریق ابتکارات آفریقایی که ویژگی‌های کشورهای قاره را در نظر می‌گیرد، علاوه بر عضویت آنها در تعدادی از سازمان‌ها و گروه‌های منطقه‌ای، از جمله (NEPAD, COMESA)، اتحادیه آفریقا، ابتکار حوزه نیل، مشارکت آبی شرق آفریقا و منطقه تجارت آزاد قاره آفریقا) (<https://2u.pw/IiarxIGY>)، روابط مشترکی دارند. رواندا یکی از موفق‌ترین کشورهای جنوب صحرای آفریقا در دستیابی به رشد اقتصادی بالا در سال‌های اخیر محسوب می‌شود، زیرا یکی از سریع‌ترین رشد‌ها را در بین کشورهای نوظهور دارد و دروازه تجارت و نقطه تماس مرکزی مهمی است (<https://www.dailynewsegypt.com>).

روابط و منافع در هم تنیده

قاهره و کیگالی در چندین موضوع مهم به هم گره خورده‌اند و تلاش می‌کنند تا دیدگاه‌های خود را در مورد این مسائل همسو کنند و هرگونه تهدیدی را که مانع روابط بین دو کشور می‌شود، از بین ببرند. مصر، از طریق مشارکت فعال خود در همکاری‌های اقتصادی با رواندا - در تجارت، بهداشت، آموزش، گردشگری، آبیاری، حمل و نقل و جاده‌ها - قصد دارد تغییر کیفی در روابط مصر و رواندا ایجاد کند (<https://2u.pw/7aZRCC>). مصر امیدوار است که این امر نظر رواندا را به سمت موضع خود که به دنبال دستیابی به ثبات در منطقه دریاچه‌های بزرگ، شرق آفریقا و حوضه نیل است، تغییر دهد. این امر ناشی از اصول سیاست خارجی مصر در قبال کشورهای حوضه نیل است که منافع متقابل را در اولویت قرار داده و از آسیب رساندن به منافع هر کشور ساحلی خودداری می‌کند (<https://2u.pw/3dZ18Tz>). مصر، در ریاست آتی خود بر شورای صلح و امنیت اتحادیه آفریقا، به دنبال حل بحران‌های آفریقایی مربوط به امنیت و ثبات در این قاره بود و از کانال‌های دیپلماتیک به عنوان چارچوبی برای رسیدگی به هرگونه بحران استفاده

نمود. بحران در شرق جمهوری دموکراتیک کنگو یکی از مهمترین مسائل در صحنه آفریقا محسوب می شود که شامل منافع و اهداف همپوشانی چندین بازیگر منطقه ای و بین المللی است. مصر روی این موضوع حساب می کند... (<https://2u.pw/NTCBJaQw>)، این موضوع بر اساس شاخص های رواندا در مورد پذیرش توافق و یافتن نقاط تفاهم با همسایه کنگویی، علیرغم نگرانی رواندا در مورد بی ثباتی در منطقه شرق کنگو، است. از جمله پرونده های مهم، همکاری در زمینه آب نیز هست. رواندا یکی از اولین کشورهایی بود که توافقنامه انتبه را در سال ۲۰۱۰ امضا و در سال ۲۰۱۳ آن را تصویب کرد. مصر و رواندا بر اهمیت مشارکت در گفتگوی سازنده و مؤثر برای تقویت همکاری استراتژیک بین کشورهای حوزه نیل، با هدف پیشبرد منافع و مقابله با چالش های مشترک برای دستیابی به توسعه جامع برای همه مردم قاره، توافق کردند. شاید پرونده اتحادیه آفریقا و انتخابات کمیسیون اتحادیه آفریقا در سال ۲۰۲۵، نشان دهنده اشتیاق دولت مصر برای همکاری با رواندا در مورد مسائل کلیدی مانند اختیارات رئیس کمیسیون و توانایی اتحادیه آفریقا برای بازگرداندن صلح و اصلاحات نهادی باشد (<https://2u.pw/HwOL4Yzc>).

روابط سیاسی و دیپلماتیک دوجانبه مصر و رواندا

روابط سیاسی و دیپلماتیک مصر و رواندا در سال های اخیر شکل جدی تری به خود گرفته و از یک ارتباط صرفاً رسمی به همکاری های معنادار در سطح قاره آفریقا تبدیل شده است. مصر که یکی از قدرت های سیاسی قدیمی شمال آفریقا به حساب می آید، رواندا را به عنوان یک شریک فعال و باارزش در شرق آفریقا می شناسد؛ کشوری که بعد از نسل کشی دهه ۹۰ میلادی توانسته خود را به عنوان نماد ثبات و حکمرانی کارآمد معرفی کند. هر دو کشور در پایتخت های یکدیگر سفارت دارند و از طریق اتحادیه آفریقا نیز تعامل دائمی دارند. از زمانی که مصر در سال ۲۰۱۹ ریاست اتحادیه آفریقا را بر عهده گرفت، سطح گفت وگوها و دیدارهای سیاسی بین دو کشور افزایش پیدا کرد و قاهره تلاش کرد کنگالی را به عنوان بازیگری مهم در سیاست ورزی قاره ای وارد گفت وگوهای سطح بالا کند. از نظر مواضع سیاسی، مصر و رواندا در چند موضوع کلیدی اشتراک دارند: ۱- حل منازعات داخلی آفریقا از طریق سازوکارهای خود قاره و بدون وابستگی به قدرت های خارجی؛ ۲- تقویت حکمرانی و ثبات سیاسی؛ ۳- مقابله با تروریسم و افراط گرایی؛ ۴- استفاده از ظرفیت های اتحادیه آفریقا برای تصمیم سازی واقعی در سطح بین المللی. مصر با نگاه مثبت به تجربه بازسازی رواندا، این کشور را نمونه ای موفق از گذار از بحران به ثبات می داند. در مقابل، رواندا نیز از جایگاه مصر در شورای صلح و امنیت اتحادیه آفریقا و نفوذ آن در جهان عرب برای تقویت حضور خود بهره می برد. دیپلماسی میان دو کشور بر پایه رویکرد «عمل گرایی آفریقایی» شکل گرفته است؛ یعنی نوعی همکاری که کمتر جنبه شعاری دارد و بیشتر بر استفاده از ظرفیت های واقعی، پشتوانه سیاسی در اتحادیه آفریقا و تقویت نقش آفریقا در نظام بین الملل تمرکز می کند. در نتیجه، روابط مصر و رواندا می تواند زمینه ساز شکل گیری ائتلاف های تازه در قاره آفریقا باشد؛ ائتلاف هایی که کمتر به رقابت های سنتی وابسته اند و بیشتر بر همکاری های سیاسی و امنیتی برای آینده ای پایدار در قاره تمرکز دارند (<https://darelhilal.com>).

جدول ۱: رویدادهای مهم و دیدارهای دوجانبه در چارچوب روابط استراتژیک مصر و رواندا (۱۹۸۹-۲۰۲۲)

تاریخ	رویداد / سفر	محل برگزا ری	شرکت‌کنندگان اصلی	نتایج و نکات مهم
سپتامبر ۱۹۸۹	تأسیس کمیته مشترک مصر و رواندا	قاهره	وزرای خارجه دو کشور	آغاز چارچوب همکاری رسمی بین دو طرف
۷-۱۰ سپتامبر ۲۰۰۹	دور دوم کمیته مشترک مصر و رواندا	قاهره	وزرای خارجه	امضای ۱۰ سند همکاری در زمینه‌های اقتصادی، کشاورزی، گمرک، جوانان، نفت، آموزش، بهداشت، علوم و فرهنگ
۴-۷ نوامبر ۲۰۰۹	اولین سفر دوجانبه ریاست جمهوری پل کاگامه به مصر	قاهره	پل کاگامه، مقامات مصری	تقویت روابط سیاسی و اقتصادی؛ دیدارهای سطح بالا انجام شد
۱۴ مارس ۲۰۱۵	دیدار رئیس‌جمهور السیسی با پل کاگامه در حاشیه کنفرانس «حمایت و توسعه اقتصاد مصر»	شرم لشیخ	عبدالفتاح السیسی، کاگامه	تأکید بر همکاری اقتصادی آفریقایی؛ بیان تعهد مصر به همگرایی آفریقا و کشورهای حوزه نیل
۱۶-۱۸ ژوئیه ۲۰۱۶	اولین سفر رسمی رئیس‌جمهور مصر به رواندا در جریان اجلاس اتحادیه آفریقا	کیگ الی	عبدالفتاح السیسی، کاگامه	نخستین سفر یک رهبر مصری به رواندا؛ استقبال رسمی و تبریک انتخاب مجدد کاگامه؛ تقویت همکاری‌های دوجانبه
۱۷ ژوئیه ۲۰۱۶	دیدار رسمی السیسی و کاگامه در اقامتگاه رئیس‌جمهور مصر	کیگ الی	السیسی، کاگامه	قدردانی مصر از پیشرفت رواندا؛ تأکید بر سیاست خارجی مبتنی بر همکاری آفریقایی و توسعه مشترک
۱۱ آوریل ۲۰۱۷	سفر پل کاگامه به مصر (دعوت رسمی)	قاهره	پل کاگامه، مسیمنالی (وزیر خارجه رواندا)، السیسی	اولین سفر ریاست جمهوری رواندا به مصر طی ۱۵ سال؛ گسترش همکاری‌های وزارتی و اقتصادی؛ تأکید بر تقویت روابط دو کشور
۱۲ ژوئن ۲۰۱۷	حضور السیسی در اجلاس G20 با موضوع «سرمایه‌گذاری در آینده مشترک»	آلمان	رؤسای جمهور کشورهای آفریقایی (از جمله رواندا)، نمایندگان G20	آغاز دوره همکاری‌های چندجانبه اقتصادی آفریقا با حضور فعال مصر و رواندا
۱۵ آگوست ۲۰۱۷	سفر رئیس‌جمهور السیسی به رواندا	کیگ الی	السیسی، کاگامه	گفت‌وگو درباره روابط دوجانبه و مسائل منطقه‌ای؛ بازدید از یادبود قربانیان نسل‌کشی رواندا؛ تقویت همکاری‌های فرهنگی و آموزشی
۷ دسامبر ۲۰۱۷	دیدار السیسی و کاگامه در حاشیه مجمع آفریقا ۲۰۱۷	شرم لشیخ	السیسی، کاگامه	بررسی راه‌های گسترش تجارت، تشدید همکاری اقتصادی و توسعه روابط دوجانبه؛ بحث درباره مسائل آفریقا و ریاست کاگامه بر اتحادیه آفریقا
۲۶ مارس ۲۰۲۲	سفر پل کاگامه به مصر	قاهره	کاگامه، السیسی	بررسی وضعیت سد رنسانس اتیوپی (GERD)، توافق برای هماهنگی در حوزه نیل، امضای تفاهم‌نامه‌های همکاری در زمینه‌های آموزش دیپلماتیک، ورزش، فناوری اطلاعات، موزه‌ها و خدمات پستی

روابط مصر و رواندا طی سه دهه گذشته از سطح مشورت‌های سیاسی به مرحله‌ی مشارکت استراتژیک ارتقا یافته است. همکاری‌های دو کشور در زمینه‌های اقتصادی، فرهنگی، آموزشی و سیاست‌های منطقه‌ای، به ویژه در حوزه نیل و توسعه آفریقا، نشان‌دهنده‌ی تلاش برای ایجاد الگویی از همگرایی سیاسی و توسعه‌ای در قاره آفریقا است.

روابط اقتصادی دوجانبه مصر و رواندا

رواندا یک حلقه اصلی تجارت بین کشورهای شرق و مرکز آفریقا است و الگویی برای اقتصادهای نوظهور آفریقا محسوب می‌شود که به پیشرفت‌های چشمگیری در شاخص‌های رشد و توسعه دست یافته‌اند، زیرا از نظر کارایی حکومت و توانایی دولت در مبارزه با فساد و فراهم کردن محیط سرمایه‌گذاری جذاب‌تر برای سرمایه‌گذاران منطقه‌ای و بین‌المللی، رتبه هفتم جهانی را دارد. روابط اقتصادی بین مصر و رواندا در سال‌های اخیر در چارچوب سیاست مصر مبنی بر گشودگی به روی کشورهای شرق آفریقا و تقویت حضور خود در این قاره، به منظور بازیابی نقش منطقه‌ای خود، به طور قابل توجهی توسعه یافته است. این تعاملات بر اساس ستون‌های اصلی تجارت، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI)، و انتقال دانش فنی استوار است. در ادامه به بررسی همکاری‌های اقتصادی دو کشور پرداخته شده است:

چارچوب تجارت دوجانبه و مزیت‌های منطقه‌ای: روابط تجاری دو کشور عمدتاً تحت تأثیر توافق‌نامه‌های آزاد تجاری در چارچوب بازار مشترک شرق و جنوب آفریقا (COMESA) قرار دارد. مصر به دلیل برخورداری از پایگاه صنعتی و ظرفیت‌های تولیدی بزرگ‌تر، دارای مازاد تجاری قابل توجهی در این روابط است. استفاده از قانون معافیت ۱۰۰ درصدی گمرکی در COMESA، زمینه را برای صادرات کالاها و خدمات مصری به رواندا، به‌ویژه محصولات نهایی و واسطه‌ای، فراهم ساخته است. صادرات مصر به رواندا شامل شکر تصفیه‌شده، محصولات شیمیایی (به‌ویژه دارویی)، مواد معدنی و ساختمانی، و لوازم خانگی و صادرات رواندا به مصر عمدتاً شامل محصولات کشاورزی خام و فرآوری‌شده مانند چای، قهوه، و گل‌های زینتی است. همچنین دو کشور در اجلاس فوق‌العاده اتحادیه آفریقا، توافق‌نامه‌ای برای ایجاد یک منطقه تجارت آزاد آفریقایی امضا کردند تا تجارت درون‌مرزی بین کشورهای عضو را ارتقا داده و رقابت‌پذیری صنعت در آفریقا را افزایش دهند. براساس داده‌های منتشر شده توسط آژانس مرکزی بسیج عمومی و آمار مصر (CAPMAS) در ۲۳ سپتامبر ۲۰۲۵، حجم مبادلات تجاری بین مصر و رواندا در نیمه اول سال ۲۰۲۵ به ۲۵.۳ میلیون دلار در مقایسه با ۲۴.۲ میلیون دلار در مدت مشابه سال ۲۰۲۴ رسید. این داده‌ها نشان داد که اقلام تجاری شامل اقلام غذایی به ارزش ۷.۲ میلیون دلار، چربی‌ها و روغن‌های گیاهی و حیوانی به ارزش ۷ میلیون دلار و محصولات پلاستیکی به ارزش ۲.۸ میلیون دلار بوده است. آژانس مصری همچنین بیان کرد که وجوه ارسالی مهاجران مصری در رواندا در سال مالی ۲۰۲۳-۲۰۲۴ به ۳.۴ میلیون دلار در مقایسه با یک میلیون دلار در سال مالی ۲۰۲۲-۲۰۲۳ رسیده است، در حالی که وجوه ارسالی مهاجران رواندا در مصر در مدت مشابه فوق به ۳۳۹۰۰۰ دلار در مقایسه با ۲۹۶۰۰۰ دلار در سال مالی قبل رسیده است (<https://sis.gov.eg>).

نقش آژانس مشارکت برای توسعه مصر: رواندا از طریق آژانس مشارکت برای توسعه مصر، وابسته به وزارت امور خارجه و مهاجران مصری، در بین ۵۵ تا ۷۰ دوره آموزشی که توسط آژانس مشارکت برای توسعه مصر با همکاری وزارتخانه‌ها و مؤسسات مربوطه در زمینه‌های مختلف از جمله پلیس و امنیت، دیپلماسی، کشاورزی، آبیاری و مدیریت منابع آب، بهداشت، رسانه، برق و انرژی برگزار

شده بود، شرکت کرد. آژانس مشارکت برای توسعه مصر، علاوه بر اعزام تعدادی از پزشکان مقیم مصر برای ارائه تخصص خود به بیمارستان‌های رواندا، دو کاروان پزشکی را در سال‌های ۲۰۱۲ و ۲۰۱۴ به رواندا اعزام کرد (<https://sis.gov.eg>).

سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI) و توسعه زیرساخت‌ها: سرمایه‌گذاری‌های مصری در رواندا به عنوان یک عامل مهم در توسعه ظرفیت‌های زیرساختی و صنعتی رواندا عمل کرده است. تمرکز سرمایه‌گذاری بر بخش‌های زیر است: بخش ساختمان و مسکن: شرکت‌های بزرگ مصری در پروژه‌های توسعه مسکن و زیرساخت‌های عمرانی مشارکت دارند. بخش انرژی: با توجه به نیاز رواندا به منابع انرژی و برق‌رسانی، شرکت‌های مصری در زمینه تولید برق (به‌ویژه انرژی‌های تجدیدپذیر) و انتقال آن فعال هستند. حمل‌ونقل و لجستیک: طرح‌هایی برای ایجاد یک مرکز لجستیکی مصری در منطقه تجاری ویژه کیگالی در دست بررسی است. هدف این مرکز تسهیل جریان کالاهای مصری به منطقه شرق و مرکز آفریقا است. بسترهای تشویقی: توافق‌نامه دوجانبه تشویق و حمایت از سرمایه‌گذاری (BIT) بین دو کشور، به سرمایه‌گذاران مصری تضمین‌های قانونی و تسهیلات لازم برای انتقال سود و سرمایه را ارائه می‌دهد (<https://shafcenter.org>).

همکاری‌های فنی، آموزشی و رود نیل: همکاری‌های فنی بین دو کشور بُعد حیاتی دیگری از روابط اقتصادی-سیاسی است که بر توسعه ظرفیت‌ها و مدیریت منابع مشترک تمرکز دارد. این همکاری‌ها شامل موارد زیر می‌باشد: مدیریت منابع آبی: به دلیل عضویت مشترک در کشورهای حوزه رود نیل، همکاری در زمینه مدیریت بهینه منابع آبی، کشاورزی آبیاری مدرن و توسعه سدهای کوچک بسیار حائز اهمیت است. بخش بهداشت و داروسازی: مصر از طریق ارائه آموزش‌های تخصصی و کمک به تأسیس مراکز دارویی، به تقویت سیستم بهداشت رواندا کمک می‌کند. آموزش عالی و فنی-حرفه‌ای: تبادل دانشجو، اعطای بورسیه‌های تحصیلی و آموزش‌های فنی برای کادرهای دولتی رواندا در حوزه‌های تخصصی (مانند دیپلماسی، برق، و امور مالی) از طریق آژانس مصری مشارکت برای توسعه (EAPD) انجام می‌پذیرد (<https://www.minaffet.gov.rw>).

حمل و نقل و ارتباطات: بخش حمل و نقل یکی از مهمترین و برجسته‌ترین محورهای همکاری بین مصر و رواندا است، به ویژه از آنجا که رواندا کشوری محصور در خشکی است و دائماً در جستجوی راه‌های مختلف برای تضمین ارتباط خود با جهان خارج است. همچنین برای تجارت خارجی خود به بنادر کشورهای همسایه وابسته است. از سوی دیگر، مصر قصد دارد روابط خود را با کشورهای شرق آفریقا، در چارچوب سیاست‌های خود که هدف آن گشودن درها به روی همه کشورهای آفریقایی است، تقویت کند. در این زمینه، دو کشور به دنبال افزایش همکاری در زمینه‌های حمل و نقل دریایی، زمینی و رودخانه‌ای هستند. آنها توافق کرده‌اند که برنامه‌های آموزشی را فعال کرده و ظرفیت‌های فنی را ایجاد کنند، علاوه بر این، یک هیئت مهندسی مصری را به رواندا اعزام کرده‌اند تا طرحی برای توسعه و نگهداری جاده‌ها و پل‌ها تهیه کنند. همچنین کارهایی برای راه‌اندازی یک خط پرواز مستقیم بین کیگالی و قاهره در حال انجام است، علاوه بر این، روی پروژه‌ای برای اتصال دریاچه ویکتوریا به دریای مدیترانه کار می‌شود (<https://www.transportjournal.com>).

آبیاری و مدیریت منابع آب: مصر و رواندا هر دو از تبادل تخصص فنی در این بخش حیاتی بهره‌مند می‌شوند، زیرا مصر مشتاق است با ارائه پشتیبانی فنی و مادی، به طور مؤثر در پروژه‌های آبیاری و تولید برق، حفاظت از رودخانه نیل و تصفیه مسیر آن در کشورهای حوزه نیل مشارکت کند و نقش منطقه‌ای خود را در افزایش ادغام آب بین کشورهای حوزه نیل تأیید کند. از سوی دیگر، رواندا با

هماهنگی مصر، ابتکارات ملی را برای حفاظت و تصفیه آب‌های نیل اتخاذ می‌کند. با تمرکز بر افزایش بهره‌وری کادر خود در زمینه بهبود کیفیت آب و مبارزه با بیابان‌زایی، کمپین‌های جنگل‌کاری که توسط رواندا آغاز شده است، به ویژه پروژه کاشت درخت بامبو، گامی زیست‌محیطی با ابعاد سیاسی و اقتصادی است، زیرا به کاهش آلودگی محیط زیست و کنترل انتشار کربن کمک می‌کند که نشان دهنده تعهد دو کشور به مفهوم «دیپلماسی سبز» به عنوان ابزاری برای دستیابی به توسعه پایدار است. چندین توافق‌نامه نیز بین دو کشور، از جمله منابع آب و زیرساخت‌ها، امضا شده است (<https://www.files.ethz.ch>).

همکاری در بخش بهداشت: همکاری بین قاهره و کیگالی در بخش بهداشت در دهه‌های اخیر شاهد پیشرفت چشمگیری بوده است، زیرا پروژه‌های بزرگ بهداشتی، به ویژه «مرکز قلب مجدی یعقوب» در ۲۹ دسامبر ۲۰۲۱ در پایتخت، کیگالی، راه‌اندازی شده‌اند. این پروژه الگویی رو به رشد از همکاری‌های توسعه‌ای بین دو کشور است، زیرا آژانس مشارکت برای توسعه مصر، فاز اول این پروژه، از جمله تأمین تجهیزات پزشکی مدرن و آموزش کادر محلی را تأمین مالی می‌کند. بنابراین، این مرکز به عنوان بستری منطقه‌ای برای تبادل تخصص در زمینه جراحی قلب و عروق عمل می‌کند. ریشه‌های این همکاری به سال ۲۰۱۵ برمی‌گردد، زمانی که سفیر نامیرا نجم با وزیر بهداشت رواندا، اگنس بناگواهو، دیدار کرد تا در مورد سازوکارهای تعمیق همکاری‌های دوجانبه در زمینه‌های مبارزه با بیماری‌های عفونی، به ویژه مالاریا، و تقویت مشارکت بین بیمارستان ۵۳۵۷ مصر و مراکز پزشکی رواندا در زمینه اطفال و انکولوژی بحث و گفتگو کنند. دولت رواندا از حضور پزشکان مصری در بیمارستان‌های خود استقبال کرد و از شایستگی حرفه‌ای و تخصص فنی پرسنل پزشکی مصر قدردانی کرد (<https://www.rwandainegypt.gov.rw/cooperation>).

کمک‌های بشردوستانه: کمک‌های بشردوستانه و توسعه‌ای یکی از برجسته‌ترین ابزارهای قدرت نرم مصر در آفریقا است. آژانس مشارکت مصر کاروان‌های پزشکی تخصصی را به کیگالی، پایتخت رواندا، اعزام کرد. برجسته‌ترین این کاروان‌ها در فوریه ۲۰۱۴ به بیمارستان دانشگاه رسیدند و در آنجا بیش از ۴۵ عمل جراحی را طی چهار روز انجام دادند و خدمات درمانی را به بیش از ۲۰۰ بیمار ارائه دادند. مصر همچنین بودجه تأسیس و تجهیز یک مرکز پزشکی یکپارچه در کیگالی، مجهز به لوازم و تجهیزات مدرن، را تأمین کرد و این نشان دهنده روند آن به سمت انتقال تخصص و دانش به کشورهای آفریقایی به جای محدود شدن به کمک‌های سنتی است (<https://english.ahram.org.eg>).

جدول ۲: تحولات کلیدی در روابط اقتصادی و تجاری مصر و رواندا

تاریخ	رویداد / دیدار	محل برگزاری	افراد / هیئت‌های درگیر	محورهای گفتگو و نتایج کلیدی
۱۶ مه ۲۰۲۲	مجمع تجاری مصر و رواندا	قاهره	نوبین گامتا (وزیر تجارت و صنعت مصر)، هیئت عالی‌رتبه رواندایی	بررسی ظرفیت‌های همکاری صنعتی و تجاری؛ تأکید بر روابط ممتاز مصر-رواندا؛ حجم تجارت در سال ۲۰۲۰ حدود ۴۰ میلیون دلار؛ دعوت از شرکت‌های رواندایی برای استفاده از فرصت‌های صنعتی مصر و پروژه‌های توسعه‌ای مرتبط با چشم‌انداز ۲۰۳۰
۶ دسامبر ۲۰۲۲	سفر هیئت تجاری انجمن سرمایه‌گذاران بدر به رواندا، کنیا و تانزانیا	رواندا، کنیا، تانزانیا	مهندس بها العدلی (رئیس هیئت)، رانیا البنا (سفیر مصر در رواندا)	بررسی امکان ایجاد مناطق لجستیکی در کنیا و صنعتی در دارالسلام؛ هدف: ارتقای صادرات مصر، گسترش بازار محصولات مصری، شناسایی فرصت‌های سرمایه‌گذاری آفریقایی؛ استقبال رسمی رواندا از هیئت مصری و تسهیل فعالیت‌های آن
۳۱ مه ۲۰۲۳	دیدار وزیر تجارت و صنعت مصر با	قاهره	احمد سمیر (وزیر تجارت و صنعت مصر)، آلفرد کالیسا (سفیر رواندا در قاهره)	بررسی راه‌های افزایش همکاری‌های اقتصادی و تجاری؛ گفت‌وگو درباره موضوعات مورد علاقه مشترک

سفیر رواندا در قاهره				
۲۸ ژانویه ۲۰۲۴	دیدار سفیر مصر در رواندا با وزیر تجارت و صنعت رواندا	کیگالی	نرمین الظواهری، ژان نگایتسینزه	تمرکز بر سازوکارهای ارتباطی بین قاهره و کیگالی؛ توافق برای غلبه بر موانع توسعه همکاری اقتصادی؛ افزایش حجم تجارت درون منطقه‌ای؛ ارائه پیشنهادهای توسعه سرمایه‌گذاری و تجارت دوجانبه
۱۲ آگوست ۲۰۲۴	مشارکت وزیر خارجه مصر در میزگرد تجاری رواندا و امضای تفاهم‌نامه دارویی	کیگالی	بدر عبدالعاطی (وزیر خارجه مصر)، اولیویه کابرا، دکتر مجدی یعقوب، مقامات وزارتخانه‌های رواندا	امضای تفاهم‌نامه بین اداره داروی مصر و سازمان غذا و داروی رواندا؛ تسهیل دسترسی متقابل محصولات دارویی؛ تقدیر از تخصیص زمین برای ایجاد منطقه لجستیکی مصر در رواندا؛ وعده ارائه زمین مشابه به رواندا در مصر؛ گفت‌وگو با رهبران اقتصادی رواندا
۹ دسامبر ۲۰۲۴	دیدار سفیر مصر با وزیر تجارت و صنعت رواندا	کیگالی	نرمین عصام الظواهری، پرودنس سباهیزی	بررسی راه‌های افزایش تجارت در چارچوب کومسا؛ تأکید بر تمایل مصر به توسعه روابط اقتصادی؛ آمادگی برای تأمین نیازهای بازار رواندا؛ دعوت به تسهیل دسترسی شرکت‌های مصری به فرصت‌های سرمایه‌گذاری در بخش‌های حمل‌ونقل، ساخت‌وساز و عمران؛ تأکید بر حمایت از ادغام اقتصادی آفریقا
۱۵ نوامبر ۲۰۱۷	دیدار رئیس اتاق بازرگانی قاهره با سفیر رواندا	قاهره	مهندس ابراهیم العربی، سفیر رواندا	گفتگو پیرامون افزایش تجارت و سرمایه‌گذاری دوجانبه
۲۸ نوامبر ۲۰۱۷	مجمع بازار رواندا با حضور هیئت اتاق بازرگانی قاهره	قاهره	ابراهیم العربی (نایب رئیس فدراسیون اتاق‌ها)، صالح حبیبمانا (سفیر رواندا)	تأکید بر بهره‌مندی از مزایای COMESA؛ حجم تجارت تا ۲۰۱۶ حدود ۹۵ میلیون دلار (کمتر از پتانسیل)؛ درخواست تلاش برای افزایش تجارت و سرمایه‌گذاری؛ اشاره به روابط فعال در سطوح سیاسی، اقتصادی و منطقه‌ای (COMESA, NEPAD)؛ اشاره به سومین نمایشگاه تجاری مصر در کیگالی
۲۰۱۷	ورود شرکت‌های مصری به بازار رواندا	رواندا	۹ شرکت مصری تحت پوشش انجمن تجارت مصر-رواندا	ورود شرکت‌های ساختمانی و املاک پس از سفر السیسی به رواندا؛ هدف: ارائه راه‌حل‌های ساختمانی، تأمین مصالح ارزان‌تر (مانند کاشی)، کاهش هزینه‌ها و زمان در بخش املاک رواندا
۱۳ فوریه ۲۰۱۹	سخنرانی سفیر رواندا در نمایشگاه «ساخت مصر»	قاهره	صالح حبیبمانا (سفیر رواندا)، اتاق صنایع مهندسی	تأکید بر تمایل رواندا برای حمایت از روابط اقتصادی و ایجاد یکپارچگی تجاری با مصر؛ اشاره به پذیرش کالاهای صنعتی مصر در میان شهروندان رواندا
۲۶ ژوئیه ۲۰۱۹	سفر رئیس مجلس نمایندگان مصر به رواندا	کیگالی	دکتر علی عبدالعال، نخست وزیر نگرته ادوارد	بحث در مورد توسعه همکاری‌های اقتصادی و حجم تجارت دوجانبه که هنوز قدرت روابط سیاسی را منعکس نکرده است؛ تأکید بر لزوم افزایش سرمایه‌گذاری مشترک
۲۱ سپتامبر ۲۰۲۰	دیدار مدیرعامل سرمایه‌گذاری با سفیر رواندا	قاهره	محمد عبدالوهاب، آلفرد جاکوبا کالسا	گفتگو در مورد حمایت از همکاری‌های سرمایه‌گذاری؛ توافق بر افزایش همکاری در زمینه مدیریت مناطق آزاد؛ ترتیب دادن سفرهای رسمی هیئت‌های رواندایی برای آشنایی با تجربه مصر در مدیریت مناطق آزاد
تاریخ	رویداد / دیدار	محل برگزاری	افراد / هیئت‌های درگیر	محورهای گفتگو و نتایج کلیدی
۱۵ نوامبر ۲۰۱۷	دیدار رئیس اتاق بازرگانی قاهره با سفیر رواندا	قاهره	مهندس ابراهیم العربی، سفیر رواندا	گفتگو پیرامون افزایش تجارت و سرمایه‌گذاری دوجانبه
۲۸ نوامبر ۲۰۱۷	مجمع بازار رواندا با حضور هیئت اتاق بازرگانی قاهره	قاهره	ابراهیم العربی (نایب رئیس فدراسیون اتاق‌ها)، صالح حبیبمانا (سفیر رواندا)	تأکید بر بهره‌مندی از مزایای COMESA؛ حجم تجارت تا ۲۰۱۶ حدود ۹۵ میلیون دلار (کمتر از پتانسیل)؛ درخواست تلاش برای افزایش تجارت و سرمایه‌گذاری؛ اشاره به روابط فعال در سطوح سیاسی، اقتصادی و منطقه‌ای (COMESA, NEPAD)؛ اشاره به سومین نمایشگاه تجاری مصر در کیگالی

۲۰۱۷	ورود شرکت های مصری به بازار رواندا	۹ شرکت مصری تحت پوشش انجمن تجارت مصر-رواندا	ورود شرکت های ساختمانی و املاک پس از سفر سیاسی به رواندا؛ هدف: ارائه راه حل های ساختمانی، تأمین مصالح ارزان تر (مانند کاشی)، کاهش هزینه ها و زمان در بخش املاک رواندا
۱۳ فوریه ۲۰۱۹	سخنرانی سفیر رواندا در نمایشگاه «ساخت مصر»	صالح حبیب مانا (سفیر رواندا)، اتاق صنایع مهندسی	تأکید بر تمایل رواندا برای حمایت از روابط اقتصادی و ایجاد یکپارچگی تجاری با مصر؛ اشاره به پذیرش کالاهای صنعتی مصر در میان شهروندان رواندا
۲۶ ژوئیه ۲۰۱۹	سفر رئیس مجلس نمایندگان مصر به رواندا	دکتر علی عبدالعال، نخست وزیر نگرته ادوارد	بحث در مورد توسعه همکاری های اقتصادی و حجم تجارت دوجانبه که هنوز قدرت روابط سیاسی را منعکس نکرده است؛ تأکید بر لزوم افزایش سرمایه گذاری مشترک
۲۱ سپتامبر ۲۰۲۰	دیدار مدیرعامل سرمایه گذاری با سفیر رواندا	محمد عبدالوهاب، آلفرد جاکوبا کاليسا	گفتگو در مورد حمایت از همکاری های سرمایه گذاری؛ توافق بر افزایش همکاری در زمینه مدیریت مناطق آزاد؛ ترتیب دادن سفرهای رسمی هیئت های رواندایی برای آشنایی با تجربه مصر در مدیریت مناطق آزاد
۱۵ نوامبر ۲۰۱۷	دیدار رئیس اتاق بازرگانی قاهره با سفیر رواندا	مهندس ابراهیم العربی، سفیر رواندا	گفتگو پیرامون افزایش تجارت و سرمایه گذاری دوجانبه
۹ نوامبر ۲۰۱۴	افتتاح نمایشگاه تجاری «مصر و هوشمند» (مصر و خاورمیانه - ۲۰۱۴)	فرانسوا کینیا (وزیر تجارت و صنعت رواندا)، دکتر نامیرا نجم (سفیر مصر)	تأکید بر روابط قوی دوجانبه و استفاده از مزایای COMESA؛ وزیر کینیا خواستار افزایش صادرات رواندا به مصر شد (با توجه به کسری تجاری به نفع مصر)؛ تشویق سرمایه گذاران مصری در تولید، معدن، خدمات و گردشگری؛ تعهد رواندا به تبدیل شدن به مرکز منطقه ای.
۹ نوامبر ۲۰۱۴	دیدار رئیس جمهور السیسی با هیئت تجاری COMESA	رئیس جمهور عبدالفتاح السیسی، دکتر امانی عصفور (رئیس شورای تجاری COMESA)، وزرای صنعت و سرمایه گذاری	تأیید تعهد مصر به ایجاد محیط مساعد برای افزایش تجارت و سرمایه گذاری در COMESA و غلبه بر موانع (با ذکر مثال GERD).
۳ مه ۲۰۱۶	افتتاح پنجمین نمایشگاه محصولات مصری	دکتر نامیرا نجم (سفیر مصر)، جولین اوواکو (وزیر ورزش و فرهنگ رواندا)، دیوید اویرا (مدیر تجارت و سرمایه گذاری رواندا)	تأکید بر تقویت تجارت و سرمایه گذاری؛ تشویق بازرگانان هر دو کشور به استفاده از توافقنامه COMESA؛ اشاره به افزایش ۵۲ درصدی تجارت در دو سال گذشته؛ گسترش همکاری ها به بهداشت، آموزش و انرژی؛ حضور ۶۰ غرفه دار مصری.
۱۳-۱۶ ژوئن ۲۰۱۶	اعزام هیئت کشاورزی مصر به رواندا برای شرکت در هفتمین هفته کشاورزی	دکتر عصام فاید (وزیر کشاورزی مصر)، هیئت کشاورزی	تأکید بر همکاری در کشاورزی به عنوان سنگ بنای توسعه پایدار؛ هدف: بهره برداری از منابع کشاورزی آفریقا در چارچوب دستورات رئیس جمهور السیسی.

روابط علمی، آموزشی و فرهنگی دوجانبه مصر و رواندا

روابط دوجانبه بین جمهوری عربی مصر و جمهوری رواندا فراتر از مناسبات سیاسی و تجاری، شاهد توسعه قابل توجهی در حوزه های علمی، آموزشی و تخصصی بوده است. این همکاری ها عمدتاً بر انتقال دانش، تبادل فرهنگی و تقویت ظرفیت های انسانی در بخش های کلیدی متمرکز بوده اند.

حوزه آموزش و پرورش: مکانیسم های رسمی همکاری در بخش آموزش عمومی و فنی در تاریخ ۶ مارس ۲۰۱۶ با دیدار دکتر الهاللی الشربینی، وزیر آموزش و پرورش و آموزش فنی مصر، و شیخ صالح حبیب مانه، سفیر رواندا در قاهره، فعال شد. این دیدار منجر به بحث

پیرامون فعال‌سازی پروتکل همکاری شد که ابعاد آن شامل تبادل منابع آموزشی، برنامه‌های درسی و فناوری‌های مرتبط در هر دو حوزه آموزش عمومی و فنی بود. نکات کلیدی این همکاری آموزشی عبارت بودند از تبادل نیروی انسانی: اعزام معلمان ریاضی و علوم دوره متوسطه مصری به رواندا بر اساس درخواست طرف رواندایی؛ توسعه منابع دیجیتال: ارائه سی‌دی‌های آموزشی تعاملی به زبان انگلیسی برای دروس ریاضیات و آمار، و همچنین شیمی، فیزیک و زیست‌شناسی به طرف رواندایی؛ همکاری فرهنگی متمرکز بر منابع آبی: در چارچوب این پروتکل، بر تبادل آثار هنری دانش‌آموزان دو کشور با تمرکز بر رود نیل تأکید شد. این اقدام با هدف تعمیق درک متقابل از آداب و رسوم و تقویت پیوندهای عاطفی بین دانش‌آموزان دو ملت که توسط نیل به هم مرتبط هستند، صورت گرفت. در سطح آموزش عالی، در ۱۲ فوریه ۲۰۱۸، دکتر محمد عثمان الخوشت، رئیس دانشگاه قاهره، با سفیر رواندا دیدار کرد. محور اصلی گفتگو، تقویت همکاری بین دانشگاه قاهره و مؤسسات آموزش عالی رواندا، به ویژه در رشته‌های زمین‌شناسی و معدن بود. همچنین، دانشگاه قاهره آمادگی خود را برای میزبانی اساتید و دانشجویان رواندایی جهت تحصیل اعلام کرد. سفیر رواندا در این دیدار بر اهمیت روابط تاریخی و جغرافیایی مبتنی بر رود نیل، که رواندا را به عنوان کشور منبع و مصر را به عنوان کشور پایین‌دست به هم پیوند می‌دهد، تأکید کرد (<https://sis.gov.eg>).

حوزه فناوری و ارتباطات: همکاری در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) و تحول دیجیتال در سال‌های اخیر اهمیت یافت. در ۲ مارس ۲۰۲۲، دکتر عمرو طلعت، وزیر ارتباطات مصر، با پائولا نگابیری، وزیر فناوری اطلاعات و نوآوری رواندا، دیدار کرد. این گفتگو بر زمینه‌هایی چون تحول دیجیتال، نوآوری، کارآفرینی و خدمات پستی متمرکز بود. ظرفیت‌سازی دیجیتال: تبادل تخصص در نوآوری و کارآفرینی، با بررسی امکان دعوت از دانشجویان رواندایی برای تحصیل در دانشگاه انفورماتیک مصر که با هدف پرورش متخصصان این حوزه تأسیس شده است؛ زیرساخت هوشمند: بررسی همکاری در زمینه ساخت برنامه‌های لازم برای مدیریت شهرهای هوشمند؛ خدمات پستی: بررسی امکان به‌کارگیری تخصص مصر برای نوسازی و توانمندسازی سرویس پستی رواندا (<https://sis.gov.eg>).

همکاری رسانه‌ای: در تاریخ ۲۳ آوریل ۲۰۱۷، همکاری‌های رسانه‌ای بین تلویزیون مصر و رواندا با دیدار رئیس بخش تلویزیون مصر و همتای رواندایی او، اسموئه آرتور، مورد بحث قرار گرفت. یکی از پیشنهادات کلیدی، اضافه شدن یک کانال انگلیسی زبان مصری به پلتفرم‌های تلویزیونی رواندا جهت اطلاع‌رسانی در مورد اخبار مصر بود (<https://sis.gov.eg>).

هوانوردی غیرنظامی: روابط در این بخش با هدف تقویت تبادلات اقتصادی و تجاری تقویت شد. در دیدارهای ۸ اکتبر ۲۰۱۸ و ۲۲ فوریه ۲۰۱۸ بین وزرای هوانوردی مصر و سفیر رواندا، بر تقویت همکاری در آموزش و نگهداری و تعمیر هواپیما با استفاده از تجربیات مصر تأکید شد. همچنین، سازوکارهای برقراری پروازهای مستقیم بین قاهره و کیگالی برای حمایت از سرمایه‌گذاری‌های آتی مورد بررسی قرار گرفت (<https://sis.gov.eg>).

همکاری ورزشی: در ۴ نوامبر ۲۰۱۸، دیداری بین وزرای جوانان و ورزش دو کشور (دکتر اشرف صبحی و رزماری امبیاضی) صورت گرفت که هدف آن تدوین برنامه اجرایی مشترک برای برنامه تبادل جوانان و مشارکت در برنامه Connect Africa بود. این اقدامات با هدف ایجاد ارتباط فرهنگی و تبادل دیدگاه‌ها بین جوانان دو کشور طراحی شدند.

جدول ۳: تعاملات علمی، فرهنگی، رسانه‌ای و ورزشی بین مصر و رواندا (۲۰۱۶-۲۰۲۴)

تاریخ/دوره	حوزه فعالیت	جزئیات تعامل
۲۰۱۸	فرهنگی (هنری/جوانان)	شرکت باله ملی رواندا در اجراهای تئاتری مجمع جهانی جوانان مصر، با تمرکز بر نمایش فرهنگ آفریقایی به عنوان یکی از ستون‌های هویت مصری.
۲۳ اکتبر ۲۰۱۷	فرهنگی (هنری)	مشارکت رواندا در دومین جشنواره هنرها و فولکلور آفریقایی-چینی در مصر با هدف تقویت همکاری‌های فرهنگی و هنری بین کشورهای آفریقایی.
۱۱ فوریه ۲۰۱۷	فرهنگی (رسانه‌ای/سینمایی)	شرکت رواندا در هفته دوم باشگاه فیلم آفریقا؛ نمایش فیلم کوتاه "پشت کلمات" ساخته ماری کلمنتاین.
۲۰۱۶/۰۶/۰۸	فرهنگی (هنری)	تقدیر وزیر فرهنگ رواندا از گروه هنرهای مردمی توشکا مصر به دلیل شرکت در جشنواره فسیان پان آفریقایی‌ها در رواندا.
۲۰۱۷	رسانه‌ای	امضای تفاهم‌نامه همکاری رسانه‌ای بین دو کشور (۲۵ مارس ۲۰۱۷).
۲۳ آوریل ۲۰۱۷	رسانه‌ای	مذاکره برای افزودن یک کانال انگلیسی‌زبان مصری به شبکه تلویزیونی رواندا (بر اساس اطلاعات قبلی).
اکتبر ۲۰۱۸	علمی/فناوری (مهندسی)	پروتکل همکاری با دفتر ثبت مهندسان رواندا شامل برگزاری دوره آموزشی در زمینه برق و بازدید از شرکت‌ها و پروژه‌های ملی مصر.
۲۶ مارس ۲۰۲۲	علمی/فناوری	امضای تفاهم‌نامه همکاری در زمینه فناوری اطلاعات و خدمات پستی بین وزارت ارتباطات مصر و وزارت فناوری اطلاعات رواندا.
۲۶ مارس ۲۰۲۲	علمی/فرهنگی (دیپلماتیک)	امضای یادداشت تفاهم همکاری در زمینه آموزش دیپلماتیک بین مؤسسه مطالعات دیپلماتیک مصر و وزارت امور خارجه رواندا.
۲۶ مارس ۲۰۲۲	ورزشی/جوانان	امضای یادداشت تفاهم همکاری در زمینه ورزش و جوانان بین وزارتخانه‌های مربوطه دو کشور.
۲۶ مارس ۲۰۲۲	علمی/فرهنگی (میراث)	امضای یادداشت تفاهم همکاری در حوزه موزه‌ها بین شورای عالی آثار باستانی مصر و آکادمی میراث فرهنگی رواندا.
۱۲ آگوست ۲۰۲۴	علمی (پزشکی)	امضای یادداشت تفاهم همکاری در زمینه پزشکی بین سازمان داروی مصر و همتای رواندایی، و قراردادی برای تهیه تجهیزات پزشکی.

نتیجه‌گیری

روابط دوجانبه میان جمهوری عربی مصر و جمهوری رواندا، که از سال ۲۰۱۴ تا ۲۰۲۴ با تمرکز فزاینده بر تعاملات اقتصادی، فرهنگی و دیپلماتیک تقویت شده است، نمونه‌ای برجسته از اجرای موفق یک استراتژی نفوذ منطقه‌ای مبتنی بر استراتژی‌های پست-واقع‌گرایی است. این مشارکت، به‌جای اتکا به ابزارهای قدرت سخت سنتی، بر دو محور نظری اساسی استوار است: قدرت نرم جوزف نای و ساختار روابط مبتنی بر وابستگی متقابل پیچیده که هر دو در راستای اهداف بلندمدت جاه‌طلبی سیاسی قاهره در تثبیت جایگاه خود به عنوان یک قدرت کانونی در آفریقا عمل می‌کنند.

استفاده مصر از قدرت نرم فراتر از تبلیغات صرف است و به یک استراتژی نهادینه‌شده تبدیل شده است که هدف آن ایجاد سرمایه اعتمادی و تعهد هنجاری در رواندا است. تعاملات گسترده در حوزه‌های فرهنگ، ورزش و رسانه (مانند کانال تلویزیونی انگلیسی‌زبان) نشان‌دهنده تلاش هدفمند برای تولید جذابیت است. این جذابیت، با هدف قرار دادن نخبگان و عامه رواندا، منجر به کاهش هزینه‌های سیاسی برای مصر در تصمیم‌گیری‌های بین‌المللی می‌شود. این رویکرد کاملاً با مفهوم بسترهای فرهنگی در تئوری قدرت نرم همخوانی دارد، که در آن پذیرش فرهنگی، زمینه را برای پذیرش سیاسی فراهم می‌آورد. نکته قابل توجه تمرکز بر ورود شرکت‌های ساختمانی، تسهیلات دارویی (تفاهم‌نامه با سازمان غذا و داروی رواندا) و همکاری در زمینه مدیریت مناطق آزاد است. این رویکرد، تفاوت‌های کلیدی با کمک‌های سنتی دارد. مصر در حال ارائه راه‌حل‌های تخصصی است که رواندا را نیازمند حفظ روابط با مهندسان و متخصصان مصری نگه می‌دارد. این امر وابستگی غیرمستقیم اما ساختاری ایجاد می‌کند که دوام بیشتری نسبت به وابستگی‌های مالی دارد. با تسهیل ایجاد منطقه لجستیکی مصر در رواندا، مصر در حال ایجاد یک «پایگاه عملیاتی غیررسمی» برای گسترش تجارت و نفوذ خود به قلب آفریقا است، که مستقیماً جاه‌طلبی سیاسی خود را تقویت می‌کند.

روابط مصر و رواندا، با توجه به تنوع بالای کانال‌های تعامل، نمونه‌ای عینی از وابستگی متقابل پیچیده مورد نظر رابرت کوهن و جوزف نای است؛ این نظریه بیان می‌کند که در جهان مدرن، روابط بین‌المللی صرفاً با منطق دولت-محور اداره نمی‌شوند. داده‌ها نشان می‌دهد که تصمیم‌گیری‌ها و تعاملات در سطوح مختلفی انجام می‌شود:

- سطح دولتی: دیدارهای رؤسای جمهور (السیسی و کاگامه) که چارچوب سیاسی کلان را تعیین می‌کنند.
 - سطح بین‌دولتی: دیدارهای وزرا (تجارت و صنعت، خارجه) که توافق‌نامه‌های بخشی را امضا می‌کنند.
 - سطح غیردولتی: فعالیت اتاق‌های بازرگانی (ابراهیم العربی)، انجمن‌های تجاری و شرکت‌های خصوصی (۹ شرکت ساختمانی).
- این چندگانگی، گند کردن روند تصمیم‌گیری در صورت بروز تنش‌های سیاسی را تضمین می‌کند. حتی اگر روابط در سطح دیپلماتیک عالی رتبه دچار اختلال شود، منافع اقتصادی و فنی نهادینه‌شده (مانند سرمایه‌گذاری‌های ساختمانی یا قراردادهای دارویی) مانع از فروپاشی کامل روابط می‌شوند. اغلب تعاملات بر روی تجارت (حجم ۹۵ میلیون دلار، پتانسیل COMESA)، کشاورزی، و ساخت‌وساز متمرکز است. این تمرکز بر مسائل فراملی، پویایی قدرت را از تهدید نظامی به رقابت بر سر مزیت‌های اقتصادی و فناوری تغییر می‌دهد. این امر برای مصر که به دنبال مشروعیت منطقه‌ای است، بسیار حیاتی است زیرا آن را در نقش تأمین‌کننده ثبات اقتصادی قرار می‌دهد، نه صرفاً یک قدرت نظامی.

در نهایت باید بیان نمود مشارکت استراتژیک مصر و رواندا، حاصل یک محاسبه عقلانی-منفعت‌طلبانه از سوی دو بازیگر است که اهداف متفاوتی را دنبال می‌کنند: مصر به دنبال هژمونی نرم و تبدیل شدن به گره مرکزی شبکه اقتصادی شرق آفریقا است؛ رواندا به دنبال جذب سرمایه‌گذاری خارجی و انتقال فناوری برای اهداف توسعه‌ای بلندمدت خود است. این مشارکت، به طور موفقیت‌آمیزی، نظریه وابستگی متقابل پیچیده را به ابزاری برای اجرای موفق استراتژی قدرت نرم تبدیل کرده است. نفوذ مصر از طریق «وابستگی منافع» در بخش‌های تجاری و فنی تثبیت شده و این امر، به طور غیرمستقیم، «اثر اهرمی» قاهره را در مجامع سیاسی منطقه‌ای به حداکثر می‌رساند.

فهرست منابع

- Abdel Aleem, W. (2025, September 23). Egypt and Rwanda... Historical relations and support for development and stability efforts in Africa. Ahram Gate. https://gate.ahram.org.eg/News/5291057.aspx?utm_source=chatgpt.com
- Ahram Online. (n.d.). Rwanda offers Egyptian investors investment opportunities. <https://english.ahram.org.eg/NewsContent/3/15/553623/>
- Akkas, E., & Altıparmak, S. O. (2021). The reshaping oil and arms trade between the United States and GCC: Is the theory of complex interdependence still prevailing? *Journal of Asian and African Studies*, 57(7), 1430–1445. <https://doi.org/10.1177/00219096211058880>
- Bakalov, I. (2019). Whither soft power? Divisions, milestones, and prospects of a research programme in the making. *Journal of Political Power*, 12(1), 129–151.
- Bharti, S. S. (2023). Development policy and an analysis of complex interdependence theory. *Reality of Politics. Estimates-Comments-Forecasts*, 26(4), 7–18.
- Brannagan, P. M., Giulianotti, R., & Grix, J. (2025). Sport and power: Hard power, soft power and smart power. *Leisure Studies*, 1–15.
- Cairo24. (2022, February 9). The second source of Nile waters... The history of Egyptian-Rwandan relations. <https://www.cairo24.com/1540452>
- Chong, A. (2007). *Foreign policy in global information space: Actualizing soft power*. Palgrave Macmillan.
- Daily News Egypt. (2025, September 29). Egypt aims to join top 50 in global trade, investment competitiveness within two years: El-Khatib. <https://www.dailynewsegypt.com/2025/09/22/egypt-aims-to-join-top-50-in-global-trade-investment-competitiveness-within-two-years-el-khatib/>
- Dār al-Hilāl. (n.d.). [News article]. <https://darelhilal.com/News/1255270.aspx>
- Dorussen, H., Erik, A. G., & Oliver, W. (2016). Networked international politics: Complex interdependence and the diffusion of conflict and peace. *Journal of Peace Research*, 53(3), 1–9.
- Ecofin Agency. (2025, September 25). Rwanda and Egypt sign multiple agreements to deepen bilateral ties. <https://www.ecofinagency.com/news-industry/2509-48999-rwanda-and-egypt-sign-multiple-agreements-to-deepen-bilateral-ties>
- El-Watan. (2017, August 15). Full text of President Abdel-Fattah El-Sisi's speech during his visit to Rwanda: We agreed to contain terrorism. https://www.elwatannews.com/news/details/2427476?utm_source=chatgpt.com
- ETH Zürich. (2008). [PDF document]. https://www.files.ethz.ch/isn/101884/2008_04_07.pdf
- Gasiorowski, M. J. (1986). Economic interdependence and international conflict: Some cross-national evidence. *International Studies Quarterly*, 30(1), 23–38.
- Gauttam, P., Singh, B., Singh, S., Bika, S. L., & Tiwari, R. P. (2024). Education as a soft power resource: A systematic review. *Heliyon*, 10.(1)
- <https://2u.pw/3dZ18Tz>
- <https://2u.pw/5U6znQ1q>
- <https://2u.pw/7aZRCC>
- <https://2u.pw/CUFZvHqC>
- <https://2u.pw/HwOL4Yzc>

- <https://2u.pw/IiarxIGY>
<https://2u.pw/NTCBJaQw>
- Keohane, R. O., & Nye, J. S. Jr. (2011). Power and interdependence. *Survival*, 15(4), 158–165.
- Keohane, R., & Nye, J. (1977). *Power and interdependence: World politics in transition*. Little Brown.
- Lin, L., & Hongtao, L. (2017). Joseph Nye's soft power theory and its revelation towards ideological and political education. *Humanities and Social Sciences*, 5, 69–74.
- Lukes, S. (2005). Power and the battle for hearts and minds. *Millennium: Journal of International Studies*, 33(3), 477–493. <https://doi.org/10.1177/03058298050330031201>
- Mansfield, E. D., & Pollins, B. M. (2003). *Economic interdependence and international conflict: New perspectives on an enduring debate*. University of Michigan Press.
- Mantra, K. (2024, August 19). Egypt and Rwanda: A new collaboration. *Transport Journal*. <https://www.transportjournal.com/en/home/news/artikeldetail/egypt-and-rwanda-a-new-collaboration.html>
- Ministry of Foreign Affairs, Rwanda. (n.d.). Rwanda and Egypt to strengthen bilateral cooperation. <https://www.minaffet.gov.rw/updates/news-details/rwanda-and-egypt-to-strengthen-bilateral-cooperation>
- Nye, J. S. (1990). Soft power. *Foreign Policy*, 153–171.
- Nye, J. S. (1990). The changing nature of world power. *Political Science Quarterly*, 105, 177–192.
- Nye, J. S. (2008). Public diplomacy and soft power. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 616, 94–110. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0002716207311699>
- Rogerson, K. S. (2000). Information interdependence: Keohane and Nye's complex interdependence in the information age. *Information, Communication & Society*, 3(3), 415–436.
- Root, H. L. (2020). *Network origins of the global economy: East vs. West in a complex systems perspective*. Cambridge University Press.
- Rwanda Embassy in Egypt. (n.d.). Cooperation. <https://www.rwandainegypt.gov.rw/cooperation>
- Schneider, C. P. (2005). Culture communicates: US diplomacy that works. In *The New Public Diplomacy* (pp. 147–168). Palgrave Macmillan. https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/20040300_cli_paper_dip_issue94.pdf
- Sevin, E. (2025). Unpacking soft power for cities: A theoretical approach. *Place Branding and Public Diplomacy*, 21, 106–115. <https://doi.org/10.1057/s41254-024-00342-9>
- Shaf Center. (n.d.). Egyptian–Rwandan relations: A strategic partnership and political ambition. <https://shafcenter.org/en/egyptian-rwandan-relations-a-strategic-partnership-and-political-ambition>
- State Information Service (Egypt). (2024, February 6). Egypt and Rwanda. https://sis.gov.eg/en/international-relations/bilateral-relations/rwanda/?utm_source=chatgpt.com

- State Information Service (Egypt). (n.d.). Egypt and Rwanda (duplicate listing).
<https://sis.gov.eg/en/international-relations/bilateral-relations/rwanda/>
- State Information Service (Egypt). (n.d.). Rwanda bilateral relations (Arabic page).
<https://sis.gov.eg/ar/علاقات-دولية/علاقات-ثنائية/رواندا/>
- Waseem, R. (2023). US–China strategic competition: Through the matrix of complex interdependence. In S. Singh & R. Marwah (Eds.), China and the Indo-Pacific (pp. xx–xx). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-981-19-7521-9_3
- Wilson, E. J. III. (2008). Hard power, soft power, smart power. Annals of the American Academy of Political and Social Science, 616, 110–124.
<https://doi.org/10.1177/0002716207312618>